

11.09.2023

Asia/5

§ 533

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle valmiuslain toimivaltuussäännöksistä

HEL 2023-010377 T 03 00 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Elisa Gebhardin ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Liitteet

1 Lausuntopyyntö 15.8.2023

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa seuraavan lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle valmiuslain toimivaltuussäännöksistä:

Helsingin kaupunki katsoo valmiuslain kokonaisuudistuksen tavoitteiden olevan kannatettavia. Lausuntopyynnön liitteenä toimitetussa työryhmän asettamispäätöksessä on kuvattu useita hyviä kokonaisesityksiä turvallisuusympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksesta valmiuslain uudistustarpeeseen.

Yleisenä huomiona Helsinki toteaa, että raja normaaliolojen ja poikkeusolojen toimivaltuuksien välillä on jyrkkä. Poikkeusoloja lähestyvä häiriötilanne ja toisaalta poikkeusolojen jälkeinen tilanne tulisi säännösvalmistelussa arvioida erikseen. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita mahdollisuus maksun viivästymisen seurauksista vapautumisesta myös vakavassa (tietoliikenne)häiriötilanteessa, jossa esimerkiksi palkkojen ja etuuskien maksatuksessa on laajamittaisia häiriöitä, vaikka

poikkeusoloja ei ole todettu tai ne on todettu päättyneeksi. Samoin poikkeukset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistuuseen tulisi arvioida myös huomioiden vakavat häiriötilanteet.

Sosiaaliturvan muutokset (valmiuslain 8 luku)

57 a § Väestön maksukyvyyn ja toimeentulon turvaaminen:

Vaikka säännöksen esitöissä (HE 63/2022 vp) on kuvattu Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen vastuut, voisi säännöstä selventää esimerkiksi seuraavasti ”Jos tuen myöntäminen tai suorittaminen 2 momentin tarkoittamassa häiriötilanteessa ei ole mahdollista, hyvinvointialueet huolehtivat väestön välttämättömästä toimeentulosta muilla tavoin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon turvaaminen (valmiuslain 11 luku)

86 § Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden toiminta:

Jos poikkeusoloissa sosiaali- tai terveysministeriö sekä toimialueellaan aluehallintovirasto päätöksellään velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön muuttamaan toimintaansa, on hyvinvointialueet syytä ottaa mukaan jo toimien suunnitteluvaiheessa. Yksi oppi koronapandemiasta on, että palveluiden järjestäjällä on paljon sekä strategista että operatiivista tietoa, joka on välttämätöntä jo toimien suunnitteluvaiheessa. Myös yleisesti eri toimijoiden (STM, AVI, HVA, yksityiset toimijat) välinen sujuva tiedonkulku ja ohjaus varmistaa palvelujen turvaamisen.

87 § Muu terveydenhuollon ohjaaminen:

Säännös kuvaa lääkkeisiin ja terveydenhuollon tarvikkeisiin liittyvien elinkeinonharjoittajien velvollisuutta laajentaa, muuttaa tai siirtää toimintaansa. Säännös on syytä laajentaa koskemaan terveydenhuollon lisäksi myös sosiaalihuoltoa (esimerkiksi ympärivuorokautinen palveluasuminen).

88 § Sosiaali- ja terveystalvet sekä terveydensuojelu:

Säännös määrittelee ne palvelut, joista hyvinvointialue ja -yhtymä voivat luopua poikkeusoloissa. Säännös on erittäin keskeinen sosiaali- ja terveystalvetuiden kriisikestävyuden turvaaja. Mikäli säännös on riittävän kattava, voidaan 86 §:ssä kuvatuilta menettelyiltä samoin kuin 14 luvun työvelvollisuutta koskevien säännösten käyttämiseltä pitkään välttyä.

Säännös vaatiikin perusteellisen arvioinnin siitä, mistä kaikista velvoitteista ja miltä osin voidaan sosiaali- ja terveydenhuollossa luopua poik-

keusoloissa kiireellisen ja välttämättömän sosiaali- ja terveydenhuollon turvaamiseksi. Esimerkkeinä voidaan säännöksessä mainittujen toimien lisäksi mainita erilaiset henkilöstö- ja asiakasmitoitukset, lasten määräaikaistarkastukset niin neuvolassa kuin koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa sekä erilaisten lakisääteisten lausuntojen ja todistusten laatimisvelvollisuudet.

Opetus ja koulutus (valmiuslain 109 §)

Poikkeusolojen uhatessa on olennaista, että kunnat saavat riittävän ennakkotiedon ja tilannekuvan tulossa olevista uhista, jotta varautumistoimenpiteet voidaan aloittaa etupainotteisesti. Turvallisuustilanteen kiristyessä on olennaista, että toimenpiteet voidaan aloittaa ripeästi, koordinoitusti ja oikean suuntaisesti. Suurissa kaupungeissa poikkeusoloihin organisoituminen ja suuriin väestöryhmiin kohdistuvien toimenpiteiden käynnistäminen ottaa oman aikansa.

Helsingin kaupunki vastaa myös sota-aikana oman palvelutuotannon jatkuvuuden turvaamisesta sekä sille annettujen väestön suojaamiseen tehtävien toteuttamisesta siten, että henkien menetykset ja vakavat vammautumiset minimoidaan.

Poikkeusoloissa toimintaympäristön muutokset ja niiden vaikutukset palvelutuotannon turvalliseen tuottamiseen voivat olla hyvin nopeita. Lainsäädännön tulisi mahdollistaa poikkeusoloissa välttämättömien toiminnallisten muutosten nopea käynnistäminen. Viranomaisilla ja koulutuksen järjestäjillä tulee olla riittävät valtuudet palvelutuotannon nopeaan ja joustavaan muokkaamiseen.

Sota-ajan palvelutuotantoa tulee voida joustavasti toteuttaa etäopetuksena ja lähiopetukseen käyttää joustavasti soveltuvia turvallisia, suoja-tiloihin tukeutuvia tiloja. Sota-ajan toiminnan mahdollistavat säädökset (liittyen mm. etäopetuksen siirtymiseen ja järjestelyihin sekä tila- ja henkilöstömitoitukset yms.) tulisivat olla etukäteen valmisteluja. Erityisesti nopea siirtyminen etäopetukseen tulee mahdollistaa perusopetuksen lainsäädännössä.

Säädösten ja varautumissuunnitelmien laadinnassa tulisi huomioida palvelutuotannon jatkaminen osin ympäri vuorokauden, jotta huoltajat voivat toimia yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisissä tehtävissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja aluehallintoviranomaisten tulisi laatia valtakunnallisesti yhtenäinen ohjeistus liittyen kasvatukseen ja koulutuksen jatkuvuuden turvaamiseen erilaisissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Ohjeistuksessa tulisi määritellä kasvatukseen ja koulutuksen yksityisten palveluntuottajien ja yksityisten koulutuksen järjestäjien, ml. valtio ja yliopisto, varautumis-

vastuut ja yhteistoiminta kunnallisten koulutuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjien kanssa. Ohjeistuksessa tulisi huomioida, että kasvatusta ja koulutus kytkeytyy tiiviisti paikallisyhteisöihin, mikä tekee toiminnan erityisen herkäksi informaatio- ja hybridivaikuttamiselle.

Yrityssektorin tilat ja logistiikkapalvelut muodostavat merkittävän resurssin poikkeusoloissa tapahtuvassa kriisinhallinnassa. Poikkeusoloissa alueellisen yhteistoiminnan hyvinvointialueilla ja pääkaupunkiseudulla tulee kattaa valtion ja kunnan viranomaisten lisäksi vapaaehtoisorganisaatiot ja yritykset.

Esittelijän perustelut

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoa valmiuslain toimivaltuussäännöksistä osana valmiuslain kokonaisuudistusta (liite 1). Lausunto on pyydetty 18.9.2023 mennessä. Lausunnon sisältö on laadittu ja otsikoitu lausuntopyynnössä esitettyjen lainkohtien mukaisesti.

Valmiuslain kokonaisuudistus on käynnistetty oikeusministeriön johdolla syksyllä 2022. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viimeistään syysistuntokaudella 2025. Uudistuksen tavoitteena on saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä sekä erilaisten vaikutuksiltaan vakavien uhka- ja häiriötilanteiden tunnistamisesta.

Lausuntopyynnössä mainittujen lainkohtien uudistustarpeista on saatu sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan lausunnot. Ministeriölle annettava lausunto on toimialojen lausuntojen mukainen.

Helsingin kaupungin hallintosäännön 19 luvun 5 §:n mukaan, ellei toisin ole säädetty tai määrätty, kaupungin puhevaltaa käyttää ja kaupungin esitykset ja lausunnot ulkopuoliselle antaa kaupunginhallitus. Asian periaatteellisen ja taloudellisen merkityksen ollessa vähäinen, kaupungin esitykset tai lausunnot antaa se kaupungin viranomainen, jonka tehtäviin asia kuuluu.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Liitteet

1 Lausuntopyyntö 15.8.2023

11.09.2023

Asia/5

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministe-
riö

Otteen liitteet

Esitysteksti
Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täy-
täntöönpano

Tiedoksi

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Päätöshistoria

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 28.8.2023

HEL 2023-010377 T 03 00 00

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Helsingin kaupungin lausun-
toa liittyen valmiuslain kokonaisuudistukseen. Lausuntoa on pyydetty
18.9.2023 mennessä.

Helsingin kaupungin Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala antaa val-
miuslain kokonaisuudistukseen liittyen seuraavan lausunnon:

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tehnyt selväksi, että Venäjä suuntaa,
kansainvälisistä sodan oikeussäännöistä riippumatta, iskuja siviilikoh-
teisiin (mm. rautatieasemat, kauppakeskukset, sairaalat, koulut, päivä-
kodit), jos se katsoo sen sotilaallisesti tarkoituksenmukaiseksi. Helsingin
kaupunki muodostaa Venäjälle keskeisen sotilaallisen hyökkäyksen
kohteen. Helsingin Pelastuslaitos on päivittänyt Helsingin kaupungin
suojelusuunnitelman huomioiden Ukrainan sodan kokemukset

Kasvatuksen ja koulutuksen keskeisten palvelujen häiriötön jatkuminen
taataan kaikissa tilanteissa. Kasvatus- ja koulutuspalvelut tukevat
muun muassa väestön psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia
sekä ylläpitävät kansakunnan henkistä ja sosiaalista kriisinkestävyyttä.

Poikkeusolojen uhatessa on olennaista, että kunnat saavat riittävän
ennakkotiedon ja tilannekuvan tulossa olevista uhista, jotta varautumis-
toimenpiteet voidaan aloittaa etupainotteisesti. Turvallisuustilanteen ki-

ristyessä on olennaista, että toimenpiteet voidaan aloittaa ripeästi, koordinoitusti ja oikean suuntaisesti. Suurissa kaupungeissa poikkeusoloihin organisoituminen ja suuriin väestöryhmiin kohdistuvien toimenpiteiden käynnistäminen ottaa oman aikansa.

Helsingin kaupungin Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala vastaa myös sota-aikana oman palvelutuotannon jatkuvuuden turvaamisesta sekä sille annettujen väestön suojaamiseen tehtävien toteuttamisesta siten, että henkien menetykset ja vakavat vammautumiset minimoidaan.

Sota-ajan toiminnan pedagogisen toiminnan suunnitteluperusteena on normaaliajan säädökset mm. henkilöstö- ja tilamitoituksesta sekä opetussuunnitelmat ja varhaiskasvatussuunnitelmat. Sota-ajan toiminnassa turvataan lakisääteisten opetussuunnitelmien sekä varhaiskasvatussuunnitelmien mukainen toiminta. Ei lakisääteisiä toimintoja keskeytetään tarvittaessa.

Poikkeusoloissa toimintaympäristön muutokset ja niiden vaikutukset palvelutuotannon turvalliseen tuottamiseen voivat olla hyvin nopeita. Lainsäädännön tulisi mahdollistaa poikkeusoloissa välttämättömien toiminnallisten muutosten nopea käynnistäminen. Jotta siirtyminen sota-ajan toimintaan tapahtuisi tarvittaessa ripeästi, tulisi viranomaisille ja koulutuksen järjestäjillä olla riittävät valtuudet palvelutuotannon nopeaan ja joustavaan muokkaamiseen.

Sota-ajan palvelutuotantoa kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla tulee voida joustavasti toteuttaa etäopetuksena ja lähipetukseen käyttää joustavasti soveltuvia turvallisia, suojatiloihin tukeutuvia, tiloja. Sota-ajan toiminnan mahdollistavat säädökset (liittyen mm. etäopetuksen siirtymiseen ja järjestelyihin sekä tila- ja henkilöstömitoitukset yms.) tulisivat olla etukäteen valmisteluja. Erityisesti nopea siirtyminen etäopetukseen tulee mahdollistaa perusopetuksen lainsäädännössä.

Säädösten ja varautumissuunnitelmien laadinnassa tulisi huomioida palvelutuotannon jatkaminen osin ympäri vuorokauden, jotta huoltajat voivat toimia yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisissä tehtävissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja aluehallintoviranomaisten tulisi laatia valtakuntaan yhtenäinen ohjeistus liittyen kasvatuksen ja koulutuksen jatkuvuuden turvaamiseen erilaisissa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Oheistuksessa tulisi määritellä kasvatuksen ja koulutuksen yksityisten palveluntuottajien ja yksityisten koulutuksen järjestäjien, ml. valtio ja yliopisto, varautumisvastuut ja yhteistoiminta kunnallisten koulutuksen ja varhaiskasvatuksen järjestäjien kanssa. Oheistuksessa tulisi huomioida, että kasvatus ja koulutus kytkeytyy tiiviisti paikallisyhteisöihin, mikä tekee toiminnan erityisen herkäksi informaatio- ja hybrdivaikuttamiselle.

11.09.2023

Ukrainan sodasta saatujen kokemusten mukaan kansalaisten koulutamisella sotaoloissa toimimiseen on tärkeä merkitys. Yhteisöjen yhteishenki lisää merkittävästi ihmisten eloonjäämisen mahdollisuuksia. Kolmannen ja neljännen sektorin vapaaehtoistyö työn merkitys on sota-aikana huomattava.

Yrityssektorin tilat ja logistiikkapalvelut muodostavat merkittävän resurssin poikkeusoloissa tapahtuvassa kriisinhallinnassa. Poikkeusoloissa alueellisen yhteistoiminnan hyvinvointialueilla ja pääkaupunkiseudulla tulee kattaa valtion ja kunnan viranomaisten lisäksi vapaaehtoisorganisaatiot ja yritykset.

Lisätiedot

Jukka-Pekka Sorjonen, turvallisuuspäällikkö, puhelin: 310 33974
jukka-pekka.sorjonen(a)hel.fi